ئۆکتاڤیۆ پاز

زمان بونیادێکی زیندووە
وەك ئامێر بۆی مەڕوانە!!

محەمەد فەریق حەسەن

دەروازە

زمان سیستمی گواستنەوەو گەیاندنی هزرە ؛ هەر وەک دیوی دەرەوەشێتی. دەکرێ بڵێین: ئەو دەفرەیە، کە سەرجەمی هزرەکانی لە هەناوی خۆیدا جێکردۆتەوەو دەیانپارێزێ. مەگەر بەزۆری زۆردارەکی؛ لە تەواوی بەها و ڕەوشتە ئینسانییەکان ڕووت بکرێتەوە، دەنا مرۆڤی سەردەم ناتوانێ بەبێ زمان بژی. هەر بۆیەکا بە درێژایی مێژوو هیچ داهێنانێکی گرنگ لەودیوی زمانەوە بەرپانەبوەو نەهاتۆتە ئاراوە. چونکە یەک لەباری مرۆڤ، زمان گرنگترین هۆی گوزارشتە. لەمڕووەوە وەتەیەک هەیە دەڵێ: مرۆڤی بێزمان زیندەوەرناس و مرۆڤی خاوەن زمان زانایانی

ئەنترۆپۆلوجیا و مرۆڤی سەردەمی نووسینیش زانایانی کۆمەڵناس لێیدەکۆڵنەوە. چونکە لێرە بەدواوە توانیوێتی کاروباری خۆی لەگروپ و دێ و شارو دەوڵەتدا ڕێکبخات. پرۆسەی ڕێکخستنیش پێوستیی بەزمانی نووسین هەیە.

لێرەوە کۆڵینەوەکان و تێگەیشتن لەو کۆڵینەوانەش بەری هەر تشتێک کردەو پرۆسەگەلی زمانین. سەرلەبەری ڕووناکبیریی، کلتوور، یادەوەریی، بۆنە، خەون، خۆزگەو خەیاڵاتمان لە وشەگەل پێکهاتوون. لە ژیانی مرۆڤدا هیچ شتێک ناتوانێ لەوشە بەدەر بێت و ئەودیوی بکەوێ. بەبێ زمان دەگەڕێینەوە چاخی مەیموونەکەی لەمەڕ دارۆیین.

د. مبارک حنون، لە ژمارە(49)ی گۆڤاری (الشعب العربي) دا دەڵێ: ((زمان وەک ماڵی مرۆڤە، کە کاروباری ژیانی خۆی تێدا ڕێک دەخات.. ئاماژەو ڕەمزو سامانی خۆی تێدا هەڵدەگرێ.. زمانە، کە دالّدەی مرۆڤی داوەو تەواوی نهێنییەکانی بۆ دەپارێزێ...))

باڵادەستی زمان بەشێکە لە باڵادەستی ڕۆشنبیریی گشتگیر، کە هزرو ئابووری و سیاسەت و ڕشتەکانی دیکەی لێ بەدەر نییە. زمان بونیادێکی زیندووە؛ وەک ئامێر بۆی مەڕوانە. ئاسمانێکە بۆ هەناسەدان و ژیان.. بەبێ زمانێک بۆ گفتوگۆو نووسین، لەم جیهانە بەرینەدا جێمان پێ لێژدەبێت و دەخنکێین. لەم چاخەدا، ئەو گەلەی زمان غەریب بژی، ئەوا وەک کلتوورو ڕۆشنبیری و مێژووش نەناسراوو نامۆیە. کەسیش ڕێزی لێنانێ.

ئەدەب بە گشت لکەکانیەوە دەست پێداهێنان، پەرەپێدان، ڕازاندنەوە، تیفتیفەو باڵاپێکردنی (تسامي) زمانە. بەڵێ هەموو لکەکانی ئەدەب بریتین لە گەمەی زمان. جۆزیف کیرز، لەمیانەی سەردانێکیدا بۆ وڵاتی مەکسیک سەبارەت (ئۆکتاڤیو باز)، بە شاعیرانی ئەو دەڤەرە دەڵێ: ((بەمانا سیاسییەکەی، ئەم کۆمەڵە هۆنراوەیە، سەر بە شیعری شۆڕشگێڕی نین. بەڵام ئۆکتاڤیو باث تاکە شاعیری شۆڕشگێڕە لە نێوان ئێوەدا، چونکە لە شیعرەکانیدا تەقەللا بۆ گۆڕینی زمان دەدۆزینەوە.))

بەڵام گەلۆ ئەوەی زمانکۆڵەواربێ لەکوێ دەتوانێ گەمە بەوشە بکا؟ چلۆن دەکارێ ڕۆمان و چیرۆک و شیعرو وتار بنووسێ و بەچی بینووسێ؟ بیرو فەلسەفەو ئەدیۆلۆجیا بەچی دەربڕێ؟ وشە قەڵاچنە لە سیحرو سیحریش دەبێتە مشتێک وشە. وشە وەک زێڕوزەمبەر پارەدەکات و بازاڕی هەیە. سەرنج بدە چۆن مرۆڤێک لە تەنیا وشەیەکدا چڕدەبێتەوە، کە نێوەکەیەتی و هەتا مردن لێی جیانابێتەوە؟! مرۆڤ هەن، وەک جەستە مردوون، کەچی نێویان کە تەنیا وشەیەکە مینا ئەستێرە دوورەکان پرشنگ داون. بەڵێ درشت و وردی کێشەکان ئەوەتان لە زماندا. زمانشیرین و بەدزمان و دووزمانیش هەن. زمان لێدانیش هەیە.

تۆ بەمێژوودا بچۆرەوە، دەبینی زۆرجاران وشە لەچەک بەکارتربووە. ئەوەتا چەکی پێغەمبەران وشەبووە.. وان پەیامبەران وشەیان بەپیرۆز بەخەڵک ناساندووە و داویانەتە پاڵ خواوەند.. ئیدی ئەو خەڵکەش هەڕ لەڕێی وشە پیرۆزەکانەوە

کڕنووشیان بردووه. وشه پیرۆزەکان بوونەتە نێوەندێک (وسیط)؛ بوونەتە پۆستێک لە نێوان ئێمە و خواوەندا. واتە وشەیە ئێمە بەخواوەندەوە گرێدەدا، دەنگمان دەگەیێنێتە لای ئەو. وشە هەیە زووڕە زووڕ دەمانخاتە گریان و بانگهەڵدان. وشەیش هەن سەربەقوڕ دەهێننە لیقە لیقی پێکەنین! ئەو سروودەی کەللەی جەنگاوەرێک گەرمڕادێنێ و دنەیدەدات سڵ لە گوللە نەکاتەوە، ڕستێک وشەی بەرقی پیرۆز بارگاوییە. ئەگەر زمان نەبێ پەیڤیش نابێ، ئاخاوتنیش نایەتەکایەوە. کەواتە گەیاندن لەوێدا دەپچڕێ هونەری دایەلۆگ کە جوانترین سیفەتی مرۆڤەو لە زیندەوەرانی دیکەی جیادەکاتەوە بەبێ وشە پێکنایەت.

وشە، وشەی دیکەو ڕستەی لێدەکەوێتەوە وکۆتایی نایەت. پرس و پرسیار دروست دەکات و وەڵام دەخولقێنێ. وشەکان چەشنی درەخت لق و پۆ دەردەکەن. وشە هەیە، وەک دەڵێن شیاوی ئەوەیە بەئاوی زێڕ بنووسرێ، وشەیش هەیە وەک دەڵێن بینێیتە سەر نان سەگ بۆنی پێوە ناکات.! بیهێنە پێش چاوت، هەموو بوونەوەرێک لەم گەردوونە فراوانەدا دەستکاری زمانە.. تەنانەت خواکان بەهۆی زمانەوە بوون بەخواو خواوەندێتی بەسەر مرۆڤەوە دەنوێنن. سەرلەبەری ڕاگەیاندن، جا دیتەنی بن یانژی بیستەنی، بەبێ زمانزان بەڕێوە ناچن!

ئەرێ بەڕاست ئەمە چ مەتەڵێکە؟ خۆ ئەمڕۆکە کوردستانی باشوور لە ڕوی ژمارەی نووسەرو زمانزانەوە لە هەموو قۆناخ و سەردەمێک دەوڵەمەندترە، کەچی زمانی کوردیی خەریکە لەوێندەرێ لەنێودەچێ؟ قەت بووە گەلێک خاوەنی زمانێکی هێند کۆن بێ، بۆخۆشی نازانێ تەمەنی چەندە، کەچێ ئەوەندە ناخلاوازو کەم ئاوەزبێ، بە زمانی میللەتی دیکە بپەیڤێ و گوزارشت لەخۆی و لەکێشەکانی خۆی پێبکات؟! ئەوە لەپای چی هەمدیس لە کردنەوەی پەرلەمانی عیراقدا زمانی کوردیی خرایەوە پشتی کەنوو؟! بۆچی کەس خۆی لێ بە خاوەن نەکرد؟

ساڵی زمان

جۆزیف یاکوب، لە کتێبەکەی خۆیدا بە ناونیشانی (ما بعد الاقلیات) دەڵێ: لە سەدەی بیست و یەکەمدا چالاکی و بزاڤی کەمایەتییەکان لە سەرانسەری دنیادا ڕوو لە هەڵکشان دەکات. ئەوان لە سنووری دەوڵەتی فیدراڵیدا و لە چوارچێوەی خودموختاریدا داوای مافی زیاتر بۆ خۆیان دەکەن. دەوڵەتە نەتەوەییەکان، ئەوانەی تووڕکی دەستیان بە هەموو چمکەکانی دەستەڵاتەوە گرتووە، هەنزڵ هەنزڵ دەبن و لەبەریەک هەڵدەوەشێن.. ئەگەر سەدەی بیستەم، سەدەی کۆتایی هاتنی ئیمپراتۆریاکانی عوسمانی و نەمسایی و هەنگاری و جەرمانی و ڕووسی لە لایەک و لەبەریەک ترازانی کیانە فرەنەتەوەکانی وەک یەکێتی سۆڤیەت و یۆگوسلاڤیا و چیکۆسلۆڤاکیا، لە لایەکی دیکەوە بووبێ؛ ئەوا سەدەی بیست و یەکەم لە لای خۆیەوە، چاخی دابەشبوونی دوڵەتان دەبێ بۆ فرە هەرێمی و چاخی ددان نان دەبێ بە جیاوازی تایەفە و ئیتن و کەمایەتییەکاندا...

هەروەها دەڵێ: بە دڵنیاییەوە، سەرلەنوێ نەخشەی جیهان دەکێشرێتەوە. چاخی (21) سەدەی کەمایەتییەکانە. چونکە ڕەوشی جیهانگیریی کۆمەڵێ میللەت و گرووپی کۆمەڵایەتیی لە پەراوێزی خۆیدا پشتگوێ خستووە. ئەوانیش بۆ جەخت کردن لەسەر شوناس و تایبەتمەندییەکانی خۆیان لە کۆششی بەردەوامدان. نەک لە جاران سوورترن.. جۆزیف یاکوب پێی وایە ئەوروپایش لەم بزووتنەوەیە بەدەرنابێ. بەڵکو ئەگەری ژیانەوەی بزاڤی گەلانی (فالۆنیا، فلاندەر، کۆرسیکا، غالیس، وڵاتی باسک، سکۆتلەند و وڵاتی غال) یش لە ئارادایە..

لەلایەکی دیکەوە، بەپێی ڕاگەیێندراوەکانی (یۆنسکۆ)، حاڵی حازر نزیکەی 6000 زمان و شێوەزمان لە دنیادا هەن. نزیکەی نیوەیان بەرەو فەوتان دەچن. وا چاوەڕوان دەکرێ لەم سەدەیەدا بە تەواوی لەکار بکەون. واتە چیتر لە گفتوگۆی ڕۆژانەدا بەکارناهێنرێن. لە سەدا بیستی ئەم زمانانە تەنیا زمانی گفتوگۆن و بە نووسین هیچ بوونێکیان نییە. واتە تاکو ئێستا لە هیچ جۆرە ئەلفابێتێکدا شکڵگیر نەبوون.

نزیکەی سێیەکی زمانەکانی دنیا، بەر کەرتەی ئەفریقا کەوتوون و لەوێندەرێ قسەیان پێدەکرێ. لەوێش، واتە لە ئەفریقا. لە سەدا هەشتای ئەو زمانانە سنووردارن و لە هەرێمێکی بەرتەسکدا گفتوگۆیان پێدەکرێ.. هەر بە قسەی پسپۆڕانی یۆنسکۆ ئەگەری لەبەین چوونی ئەم زمانانە لە ئارادایە. لەم سۆنگەیەوە، کە یەکێتی ئەفریقا ساڵی دوو هەزار و شەشی بە ساڵی زمانە ئەفریقاییەکان ناوزەد کرد.. ئایا (کوردیی)ش لەنێو ئەو زمانانەدایە، کە لەم سەدەیەدا کۆتاییان پێدێ و بە یەکجاریی دەکوژێتەوە، یان هێشتا بە بەرێوە ماوە؟ بەپێی قسەی یۆنسکۆ بێ کارەساتەکە ئەمەندە خێرا و ترسناکە، هەر دووهەفتەو زمانێک دەفەوتێ.!!

ئەوەی ڕوون بێ هەر ئێستا بۆشاییەکی گەورە لە نێوان زمانی گەلە پێشکەوتووەکان و گەلانی تازەپێگەیشتوودا دەبینرێ و ئەم دیاردەو ملانێیە بە ماڵپەڕەکانی ئینتەرنێتەوە دیارە. هەرچی سەربە گرووپی دووەمە ناتوانێ پشتوانی تەواو لە زمانەکەی خۆی بکا. زمانی کوردیی لە ڕیزی ئەم دەستەیەدایە.

مەترسیی فەوتانی زمان لەوێوە سەرهەڵدەدا، کاتێ زمانێک پێوەندیی بتەوی بە زانستەکانەوە نەمێنێ، یان لەق بێ. لە پرۆسەی خوێندنی ئەو زمانەدا ڕێ و شوێن و میتۆدی نوێی زانستی پەیڕەو نەکرێ. لێرەوە زمانی زاڵی ناوچەو سەردەم فشاری بۆ دێنێ. دیارە لە کورتیدانی زمانیش دەبێتە مایەی دواکەوتنی فەلسەفەو زانست و هونەرەکان و پرۆسەی داهێنان بە گشتی. چونکە زانست و هونەر لەسەر زمان بنیات دەنرێن.

نەختێ لەمەوبەر باسی ئینتەرنێتمان کرد. ئەوی ڕاستی بێ، ئەم دەستکەوتە گرینگەی سەردەمی گلوبالیزم، یەک لە باری هەندێ ماڵپەڕ بوونەتە گۆڕستانی زمانی کوردیی.!!

جاخۆ ئەو مرۆڤەی زمانی خۆی دۆڕاند، ئەوا هەرچی پێوەندی هەبێ لەنێوان خۆی و ئاوەزیدا دەیدۆڕێنێ. هەر وەختێکیش کارەساتی وەها بەسەر هەر تاکێکدا هات،

ئەوا ئەو مرۆڤە هەر بەناو زیندوو دەمێنێ. بەڵکو ئەو بە هەڵە لە جیهانی زیندووانـدا دەژی!!

کـوردیی زمـانێکی هێژایـە. توانیـوێتی لـە بـارودۆخی سـەختـی هـەزاران سـاڵ بێدەوڵەتی و تەپەسەریدا بەرگەی بگرێ. لەوساوە سەدان زمان فەوتـان و ئـەو هـەر بەپێوەیە. ئەگەرچی دوژمنان مەبەستیان بووە لەبیر باب و باپیرانمانی ببەنەوە بەڵام بۆیان نەچۆتەسەر. هەرچەند بە درێژایی دەیان سەدەش تەنیا زمـانی گفتوگۆ بـووە، کەچی هێشتا هـەر لـە گـەڵ ڕەوتـی لۆقنی ئـەم چـەرخـەدا دەردەچـێ. ئـەگـەر کۆلکە خوێندەوار لێی بگـەڕێـن، ئـەوا زمانێکی زێدە زینـدووە. چونکە توانـای گونجانـدنی لەگەڵ پێشوەچونی کۆمەڵگەدا هەیە. بەخشندەیەو دەکارێ سەدان و هـەزاران زاراوەی نوێمـان بـداتێ. هـەروەک چـۆن زمـانی ئـەدەبـە، لـە باریـدا هـەیـە زمـانی زانـست و فەلسەفەش بێ. هەڵبەتە ئەوە بە خەوش ناگیرێ ئەگەر ئێمـەش وەک زۆربـەی زمانـە زیندووەکانی دیکە، بێین لە زمانە نزیک و دوورەکانەوە زاروەی پێویست بخوازین.

لـە مـاوەی ئـەم سی سـاڵەی دواییـدا، بـە تایبـەت لـە ڕێکـەوتننامـەی ئـادارەوە، هەزاران زاراوەی زانستی لە ڕشتەکانی کیمیک و فیزیک و ماتماتیک و ئابووریـدا لـێ کەوتۆتەوە. ئەم زاراوانە لە قۆناغەکانی خوێندندا بەکـار دەبـرێن و لـەکن خـەڵکیش پەسەندن.

گەشە و پەرەسەندن و بژاری زمـانی کوردیی و کردنـی بـەمـانی نووسین کۆشـشی سالانێکی دوور و درێژی دەیان نووسەری هێژان. بەڵام وا ئێستەکانێ بـەرەو شـێواندن دەچێ و لەبەردەم هەرەشەدایە. لایەنێکی بەرپرس نییە لـە سـەری هـەڵبداتێ و خـۆی لێ بەخاوەن بکا. هەموو خۆیانی لێ نەبان دەکەن. بەڵکو دەتوانم بێـژم: خـودی دام و دەزگە فەرمی و شێوە فەرمییەکان عەجیب دەستانێکیان لەم بشێوییەدا هـەیـە.. هـەر کۆلکە خوێندەوارە و لای خۆیەوە، لەڕووی نەزانینەوە بێ بەزەییانە دەیشێوێنێ. بـێ پسانەوە لە ماڵپەڕەکاندا، لە گۆڤار و لەسەر لاپەڕەی ڕۆژنامـە و لـە تـوێی (بـەنـاو) ڕۆمان و چیرۆک و شیعر و میعر و (بەناو) وتارەکانیاندا زمان دەشێوێنرێ و بەپـەنـد دەبێ، بێ ئەوەی کەسێ، لایەنێ لەسەری هەڵبداتێ و فزەی لێوە بێ.

کەناڵی تیڤی هەیە، بە ملیۆن بینەری هەیە، بەڵام لەڕووی زمانەوە هێندە وێرانە، مەگەر بە ڕێکەوتی ڕووت، دەنا جارێ لە جاران، سەری سەعاتان، لـە هـەواڵـەکـانی خۆیدا نەیتوانیوە یەک ڕستە کوردیی چییە بە دروستی گۆبکا، یـاخود لـە پـەراوێـزدا بینووسێ. بەڵکو بەردوام زمانی کوردیی پەراوێزکوژ دەکـا.! دیوانـە شیعری وا هـەیـە سەری بگری و بنی بگری لە چەند سەد وشەیەک پێکهـاتووە کـەچـی ئـەوەنـدە وێرانـە بێزت لێی دێتەوە. ئێوە هـەروا بـەری خـۆ بـدەنـە ئـەو درامایانـەی گوایـە کوردین و شەوانە لە کەناڵەکانەوە پیشاندەدرێن، بزانن چۆن بـە گوزارشت و زاراوەی عـەربیـی قورەیشی ئاخنراون؟ سەیر لەوەدایە، ئەوانە دەتوانن تـەنیا (وشەی ڕووت) ی عارەبـی بەکاربێنن و نادروست گۆی بەکەن و تێکەڵ بـەکوردیی بکـەن، دەنـا وەکیـدی هیچیـان

عارەبی زان نین! چونکە هەرکاتێ کار گەیشتە سەر (ڕستە)، ئیدی ئەوان ساتمەی لێدەکەن و لە هەقی نایەن.!

بۆچی ئەم دیاردەیە وەها کەوتۆتەوە؟ چونکە ئەوانە زمانی خۆیان کە کوردییە بەباشی نایزانن!! هەموو زانایانی زمانیش لەسەر ئەو ڕایە کۆکن، کە دەڵێ: ((هەر کەسێ زمانی دایکی بە چاکی نەزانێ ناتوانێ زمانی بیانیش بە باشی فێر ببێ.))

ڕۆمانی وا هەیە هیندەی ژمارەی ڕستەکانی هەڵەی زمانی تێکەوتووە!! کەچی هەن لەڕووی نەفامییانەوە بەرگریی لێدەکەن. دەتوانم بڵێم: لە هیچ سەردەم و قۆناغێکدا زمانی کوردی بەم مەرەیەی ئێستای نەچووە. ئەگەر بێتو دڵسۆزان بەزویی فریای نەکەون ئەوا لانی کەم زمانی نەوەی نوێ بەجارێ دەشێوێ! نازانم ئەگەر کورد زمانەکەی دۆڕاند، چی دیکەی بە دەستەوە دەمێنێ لافی کوردێتی پێوە لێبدا، لە کاتێدا بستێک لە خاکی کوردستانی پێ ڕزگار نەکراوە؟ لەپای چی زمانی کوردی لەم باشوورەدا بەم مەرەیە چووە؟ بۆچی بەری ڕاپەڕین بەم مەرەیەی ئێستا نەچووبوو؟ ئەدی کێن ئەوانەی بەرپرسی ڕاستەوخۆی ئەم کارەساتەن و ئۆباڵ لە ئەستۆی کێیە.؟ لەم وتارەدا هەوڵ دەدەم بە پێی توانا وەڵامی ئەم پرسە ترسناکە بدەمەوە.

<u>کێ بەرپرسیارە؟</u>

بەشێک لەوانەی زمانزانن، بەهەر هۆیەک بێ لەدەرەوەی وڵات دەژین. هەندێکیش هێشتا لە کوردستان ژیان دەگوزەرێنن. بەڵام داخۆ ئەوانە چ دەستەڵاتێکیان لەمستە؟ ئەوان لە کوولەکەدا بانگ بدەن. چونکە هیچکام لە هۆیەکانی گەیاندنی زانیارییان لەبەر دەستدا نییە. ئەوە دەستەبژێری دەستەڵاتە، کە سەرلەبەری هۆیەکانی ڕاگەیاندنی قۆرخ کردووە و بەکۆلکە خوێندەوار بەڕێوەیان دەبا.. لە کاتێکدا، وەک هەندێ بۆیچوون گەرەکە هیچ نەبێ توێژی ڕۆشنبیر لە نێوان دەستەبژێرو جەماوەردا گەیێنەر(وسیط) بێ. بەڵام واپێدەچێ ئەم ئەڵقە پەیوەندییەی کە دەکاتە ڕۆشنبیر پساوو بزربێ. بۆیە ئەوەی دەیڵێ ناگاتە جێی خۆی و بەرەوڕووی دیوارێکی ئەستوورو هەڵکشاو دەبێتەوەو کەس گوێی لێنابێ.

هەرچی ڕۆشنبیری پەڕاگەندەی دوورە وڵاتیش هەن ئەوا تەواو دوورە دەستن. خاوەنی میدیاش نین هەتا کاریگەریی خۆیان لەسەر ڕەوتی ڕووناکبیریی لە ناوەوە دابنێن. بۆیە بێ سێودوو دەڵێم: ئەوە هەر چینی باڵا دەستە، لەم دۆخی بەربادبوونی زمانە بەرپرسە. هەر خۆشێتی زمان تێکدەدا و دەیشێوێنێ. ڕووناکبیری کورد لێی بەرپرس نین.! چونکە لە هەموو دنیادا چینی باڵادەستە کە بە نیازی پیادەکردن و سەپاندنی دەستەڵات و بیرو بۆچوونەکانی بەسەر تەواوی قەڵەمڕەوی خۆیدا لە هەوڵدایە زمان وەک ئامرازێک بەکار بهێنێ. ئەوانن بە نیازی هێنانە ژێربار، خاپاندن، دەستەمۆکردن، بە مەبەستی هەژموون و کارکردنە سەر جەماوەری هەراوی خەڵک، لە وتاری سیاسیی ڕۆژانەی خۆیاندا زمان دەخەنەکارو لە ڕێی دروشم و کۆدو هێماکانیانەوە دەستەڵاتی چینێک یان توێژێک بەسەر ئەوانی دیکەدا دەسەپێنن.

بەڵێ ئەوانن زمان دەشێوێنن و کارێک دەکەن توانای زمان لە کورتی بدات و دەرەنجام لە بەرانبەر زمانێکی دیاریکراودا، یاخود تەواوی زمانانی ناوچەکەدا بچرووسێت و پاشەکشە بکا. چونکە جێی گومان نییە و هەموو لایەک ئەو ڕاستییە دەزانن، کە ڕادیۆ و تیڤی و ڕۆژنامە و گۆڤارەکان بە گشت دووکانە سیاسی و ئەدەبی و زانستییەکانەوە، نەک هەر بە دەست خۆیانەوەن. بەڵکو موڵکی مفتی خۆیانن. لەم هەراو هەنگامەیەدا ڕووناکبیر بێ سەکۆو بێ بڵندگۆن. ڕەشە خەڵکەکە بێ دەسەڵات و بێزمانن!! دەتوانم بڵێم زمانزان و ڕووناکبیرانی کورد بەگشتی، بە میوانی ڕێیان دەکەوێتە میدیاکان. تیڤییەکان خێریان پێدەکەن ئەگەر جارێ لە جاران بانگهێشتی گفتوگۆیەکی ڕادیۆیی یان تەلەڤزیۆنییان بکەن. ئەگەر ڕۆشنبیرێک سەر بەخۆیان نەبێ ڕەنگە بە شەش ساڵ جارێک بەری نەکەوێ، لە تیڤییەکانیانەوە هەڤپەیڤینێکی لە گەڵدا بکەن. لە کاتێکدا تیڤی و ڕادیۆ و ڕۆژنامەو گۆڤار دەبێ خودی ڕووناکبیران بەرمانەڕێژییان بۆ بکەن و هەڵیان بسووڕێنن.

جێی سەرنجە و زۆریش کە دوو لایەنەکەی کوردستان، لە ڕووی ڕاگەیاندنی بینراوو بیستراوەوە لە هەموو پارت و دەستەڵاتەکانی ناوچەکە بە ئێران و تورکیاشەوە دەوڵەمەندترن. کەچی ئەگەر وەکوتر حسابی بۆ بکەین، ئەوا ئێمەی کوردیی باشوور لەچاو ئەواندا لە دوێنێوە شتین و دەیەکی حەشیمەتی ئەوانمان هەیە.. ئایا ئەم ڕاگەیاندنەی کورد زۆرو بۆر نییە؟ وەک ڕێ بەڕووناکبیر نادەن نووزەی لێوەبێ، ئەدی بۆچی نەیانتوانیوە بە بەرپرسەکانی خۆیان بڵێن: تکایە لێرەوە بەکوردیی بدوێن.؟!

دەبێ ئەو ڕاستییەش فەرامۆش نەکەین کە کوردی باشووریش وەک عارەب دەچێتە خانەی ئەو توێژینەیەوە کە یۆنسکۆ بۆ نیشتمانی عارەبی کردووەو تێدا ئاشکرای کردووە گوایە تاک لە نیشتمانی عارەبدا ساڵانە تەنیا (6) خولەک دەخوێنێتەوە. بەڵێ ئەو توێژینەوەیە ئێمەش دەگرێتەوە. چونکە هێشتا بەشێکی لە عیراق دانەبڕاوین. دەمەوێ لێرەوە بڵێم: بەحوکمی ئەوەی کورد ناخوێنێتەوە ئەوا ڕاگەیاندنی نووسراو کە لە ڕووی زمانەوە تاڕادەیەک لە بیستراوو بینراو پوختترە؛ ئەرێنی بێ یان نەرێنی کەمتر کاری تێدەکا. بەڵکو ئەوەی بەڕاستی کاردەکاتە سەر خەڵک، ڕاگەیێنراوی بینراو واتە تیڤییەکانە. کۆڕو مێزگردو چاوپێکەوتن و بەرنامەکانی تیڤیش بە زۆریی سەرپێین و بە کوردییەکی تێکشکاوی دوور لەپەیڕەوکردنی ڕێزمان، تێکەڵەیەکی ناجۆرو هەڕەمەکین لە وشەو گوزارشت و زاراوەی عارەبی و بە پەلەپڕووزێ بەڕێوەدەچن. لە نوکتەکانی ڕشتەی مرواریی لەمەڕ عەلادین سەجادی دەچن، ئەوانەی لەزمانی مەلای کوردەوە دەیانگێڕێتەوە. بێگومان ئەم دۆخەش کاردانەوەی خراپی لەسەر بەپاکی ڕاگرتنی زمانی کوردییە هەیە!

دەمەوێ بڵێم: هەر ئەوانن، واتە توێژی فەرمانڕەوایە بەهۆی زمانەوە پراکتیزەی دەستەڵات دەکا. شەوو ڕۆژ بەرپرسان لەسەر تیڤی و لەپێش مایکرۆفۆندان و ورنگە نادەن. ئەوان زمان بۆ وردو درشتی کایەکان دەخەنە کار. لێرەوە دەکرێ بێژم لەم

سەروبەندەدا فێربوون و گەشەی زمانی کوردیی بە شێوەیەکی ڕاست و دروست لە نێو توێژەکانی کۆمەڵدا ڕاستەوخۆ بە ئاستی زمان زانینی دەستەبژێری فەرمانڕەواوە پەیوەستە. واتە ئەگەر ئەوان بە زمانێکی پوخت پەیڤین، ئەوا گومانی تێدا نییە، سەرجەمی خەڵکەکەیش بە زمانێکی پوخت دەدوێن. پێچەوانەکەشی هەر ڕاستە. کاتێ کاکی بەرپرس بە دەربڕین و ڕێزمانی عارەبی دەدوێ و شرم برم دەپەیڤێ؛ ئەوا خەڵکیش لاساییان دەکەنەوە. بەم شێوەیە هەڵەی ئەوان دەبێتە زمانی باو!

لێرەدا بێ ڕووپامایی و بە ڕاشکاوییەکەی خۆم ئەو ڕاستییە بدرکێنم، من لێرەدا مەبەستم لە تێکڕای بەرپرسانی حیزب و حکوومەت نییە. چونکە تاک و تەرایان تێدایە بە کوردییەکی پوخت دەدوێن، بە تایبەت کاتێ گوێمان لە ((وتارە نووسراوەکانیان)) دەبێ. بەڵام ئامادە نیم لێرەدا ناویان بهێنم، چونکە ئەگەرچی جەنگی ناوخۆشمان کۆن کردووە، بەڵام هێشتا بێویژدان ماون و زۆریشن، ئەگەر دەمم سووتاو ناوم هێنان ئەوا یەکسەر ڕەنگم دەکەن!

هەروەک کاری من لێرەدا پۆلێنی بەرپرسان بەسەر کوردییزان و کوردیی نەزاندا نییە. بەڵام وەک فاکت دەتوانم بڵێم: زۆرینەی بەرپرسانی هەردوولا عەجیب دەستانێکیان لە تێکدان و شێواندنی زماندا هەیە. زمانیان ڕێک لە زمانی ئاخاوتنی کوردانی وڵاتی (کوێت) دەچی، کە داوای ساڵانێکی زۆر لە دوورەپەرێزی و دابڕان، بە تایبەتی وەچەی نوێ، بە تەواویی کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی زمان و کلتووری عەرەبی، لەم سۆنگەیەوە پرسیارێک کە هەردەم ڕەوایە مرۆڤ بیورووژێنێ ئا ئەمەیە: ((باشە خۆ ئەوان ساڵانێکی تەمەنیان لەو چیایانە لەنێو جوتیار و لەژێر ڕەشماڵدا بەسەربرد. ئایا نەدەکرا چەردەیەکیش زمانیان لێوە فێربووبوونایە؟! ناکرێ خولی فێربوونی زمانیان بۆ بکرێتەوە؟! ناکرێ یەکێک لەمەرجەکانی پۆست وەرگرتن لە پارت و حکوومەتدا کوردی زانین بێ؟!))

زمان مەرج و بناغەی بەرکەماڵبوون و سەقامگیری و گەشەی کۆمەڵگەکانن. زۆر جار لەسۆنگەی بەدرافەکردن و خراپ لێکدانەوەی وشەیەک، دەستەواژەیەکەوە، ناکۆکی لەنێوان دوو کەس یان دوو دەستەدا سەریهەڵداوە. نەک هەر کلکی کەر بەڵکو کلکی تانجیشی تێدا پچڕاوە! پێم وایە لە ڕۆژگاری جەنگی ناوخۆدا، بڕواو نەگەڕێتەوە؛ ئەو دوو لایەنە بەدروستی لە ئاماژە و وتارەکانی یەکدی حاڵی نەدەبوون؛ خراپ ئاماژەو کۆدەکانی یەکدییان لێکدەدایەوە. پاژێکیش لەو بەدحاڵیبوونە لە سۆنگەی کۆڵەواریی زمانەوەبوو.!!

ئێمە کاتێ زمانی عارەبیمان خۆشناوێ، لەبەر ئەوە نییە، کە زمانێکی بیانییە. بەڵکو لەبەر ئەوەیە کە هەژموونی بۆ سەر زمانی کوردی هەیەو دەیچڕووسێنێ.. زمان هەیە ژێرچەپۆکەیەو لە لایەن زمانی داگیرکەرەوە چەوساوەیە. زمانی کوردیش وەک خودی میللەتەکە سەدان ساڵە بەدەست زمانی عارەبییەوە دەچەوسێتەوەو دەناڵێنێ. بەڵام زۆر جاران خۆشمان دەستمان لەم ناڕەواییەدا هەیە. بۆ نموونە تاکو ئەوۆش بە ئاشکراو بە بەرچاوی پەرلەمان و دەسەڵاتی ڕاپەڕاندنی خۆمانەوە (ناو) ی

جاك دێریدا

کـوردی لــه بــەردەم هێرشــی ناڕەوای (نـاو) ی عـارەبیدایـەو تەنگی پێ هەڵچنراوە. [طلحـة، زبیـر، عثمـان، مقـداد، عمـر، أبــوبکر، خدیجــة، فاطمــة، زینــب، جعفــر..) کــە وێــرای ئــــەوەی نــــاوی زەمــــانێکی بــــەســــەرچــــوو و زمــــانێکی سـەردەسـتن، مانـاو موسـیکی ئەوتۆشیان تێدا نییە شیاو بـن و لــەگــەڵ ئــەم چــەرخــەدا بگونجێن..

بگرە هەندێ جـاران مانـای ناجۆریـشیان هـەیـە.. کـەچـی نـاوە جوانـە ئـاوازدارو مانادار و هاوچەرخەکانی خۆمان (ئەڤین، سەیران، بەختیار، کامەران، تارا، جوان، ئالان، هەتاو، هێلین و لازۆ..) پشتگوێ دەخرێن. دەچەوسێنەوە و کـەسێ نـاجووڵێ، تاکو چارەسەرێکی یاسایی بۆ ئەم کێشەیە بدۆزێتەوە.

گۆرانییە جوانەکانیشمان لەبەردەم گەف و هەڕەشەی گۆرانیی عارەبی و تورکیـدان و لایەنێکی فەرمی بەدەنگ نایەت.. خۆ گۆرانی بـەری هـەر تـشتێک زمانـە و زمـانیش لەبەر دڵی خەڵکدا شیرینترو ڕازاوەتر دەکا. کاتێکیش شیعر دەبێتە گۆرانی ئەوا ئێمـە گوێمان لەزمان دەبێ لەوپەڕی باڵاکردن و درەوشانەوەی خۆیدا.!

<u>هەوڵێک بۆ تێگەیشتن لەم دیاردەیە:</u>

بونیادگـەریـی ئـەگـەرچـی لـە ئـەوروپـادا بـاوی نـەمـاوە، هـەوڵـی دەدا زمـان بـە دەلالەتەکانیەوە ببەستێتەوە. بـەر لـەوان کـەسێ ئـەم جـۆرە توێژنـەوانـەی ئـەنجـام نەدابوو. دواتر تێوری دیکە هاتە ئاراوە کە تەواوی ئەو دەلالـەتانـە ڕەت دەکاتـەوە و بە سەرلێشێواویان دەزانێ و ناوی هەڵوەشاندنەوەگەریی (التفکیکیە) لە خۆی نا.

(جاک دریدا) ی داهێنەری ئەم تێورە، پێیوابوو: ((هەر دەقێک ملـی بگـری بریتییـە لە نیشتەنیی ڕۆشنبیریی. ئەوەی، کە خوێندنـەوە جۆراوجـۆرەکـان بـۆ دەق دەیکـەن، بریتییە لە پشکنین، لێرەوە ئەو ڕۆشنبیرییەی لەبنکی دەقدا نیشتبێ و بنی نابێتەوە، سـەرئـاودەکـەوێ و بـە دیـاردەکـەوێ)) بۆیـەکـا دریـدا هـەوڵـی دەدا ئـەو ناکۆکیانـە بدۆزێتەوە کە لە باریانـدا هـەیـە دەق هـەڵبتـەکێنن. ئـەو پێیوابـوو دەقـی داهێنـراوی سەربەخۆو ڕەسەن لەئارادا نییە. هەموو دەقێک بە جۆرێک لە جۆرەکان دەسـتدرێژیی کردۆتە سەر کۆمەڵە دەقێکی پـێش خـۆی. بـەم پێیـە هـەر دەقێک بگـری خـۆی هەڵدەوەشێنێتەوە.

لە زەمینەی ئەم پێشەکییە کورتەوە دەمەوێ بڵێم: کاتێ بەرپرسێکی کورد لە باشوور بەزمانێکی تێکەڵ لەکوردیی و عارەبی دەدوێ لەو سۆنگەیەوە نییە کە ئەو کوردیی نازانێ. چونکە ئەو هەموو توانایەکی فێربوونی زمانی لەبەر دەستدایە. بڵکو بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە ئەو لەپرۆسەی بنیاتنانەوەی عیراقدا سوێندی یاسایی خواردووەو واژۆی کردووە، دڵسۆزی وڵاتی عیراق و یەکێتی خاکی عیراق بێ کە کوردستان تاکو نهۆش بەشێکی پێکدێنێ. ئەم، واتە بەرپرسی کورد، بەڕادەیەک پابەندی ئەو سوێندو هەرێیەیە لە گفتوگۆیەکانیدا ڕەنگ دەداتەوە و وەک چۆن کوردستان بەشێکە لە عیراق؛ زمانی ئەمیش، بەڕستەو دەستەواژەو دەربڕین و ماناکانێوە دەبێ بەشێک لە زمانی عیراق کە عارەبی تێیدا زمانی باڵادەست پێکبێنێ. لێرەوە ئەم بۆچوونەی من نە بونیادگەرییە و نەهەڵوەشاندنەوە. بەڵکو دۆخێکی سایکۆلۆجییە؛ لە بنکی نەستی هەندێ بەرپرسدا بنی ناوەتەوەو ناتوانن لێی دەرچن! یان دەرباز بوون لێی یەکسانە بەهەڵاتن و پاشگەزبوونەوە لەو قەول و بڕێیەی لەگەڵ ئەواندا کردوویەتی. کوردیش لە هەموو میللەتانی دنیا زیاتر پابەندی پەیمانە، کاتێک ئەو پەیمانە لەگەڵ بیانیدا بێ.!

لێرەوە باسی فەرنجی و کوڵەباڵ وشاڵ و شەپکیش بکا هەردەبێ هەندێ زاراوەی عارەبیی ئامێتە بکا. نەبادا وەهای بنوێنێ گوایە ئەم جیابوونەوە خواز، یانژی سەربەخۆیی خوازە. ئەوە بۆیەکا (هەندێک)بەو کوردییە تێکەڵ لەعارەبییە، یان بەو عارەبییە تێکەڵ لە کوردییە دەدوێن. جێی باسە ئەو زمانەی هەندێ بەرپرس پێی دەدوێن هەموو عارەبێک تێی دەگا.!

دەنا زمانی کوردیی زیندووە ئەگەر بواری بۆ ڕەخسا بۆی هەیە گوزارشت لە دیاردەو چەمکی نوێ بکاو خۆی لە گەڵیاندا بگونجێنێ.. وەک پێشتریش ئامەژەم پێدا: ئەو هەموو زاراوە زانستییانەی ئەمڕۆکە لە قۆناغەکانی خوێندنی ناوەندی و دواناوەندی و پەیمانگەکاندا چەسپاون، هیچ کۆسپێک لە ڕێیاندا نییە؛ قوتابی بە ئاسانی تێیان دەگا و خەڵک متمانەی پێ پەیداکردوون؛ ئەو دڵنیاییەمان پێ دەبەخشێ، کە زمانی کوردیی خاوەنی سیستمی خۆیەتی و جیری[فلێکسیبلێتی] تەواویشی تێدایە. دەتوانێ ناو لە هەموو دیاردەیەکی نوێ بنێ و بەپێی پێویست زاراوەی نوێش بەرهەمبێنێ. واتە پێویستی بەوە نابێ بۆ وردو درشتی گوزارشتەکان سەر بەکۆشی زمانی عارەبیدا بکەین و پەنای بۆ بەرین کە هیچ خزمایەتییەکی دوورو نزیکی لەگەڵ کوردیدا نییە. خۆ کوردیی زمانێکی زڕو بەیچەڵ نییە. بەڵکو لە توانایدا هەیە زاووزێ بکاو لەگەڵ ڕۆژگاردا زاراوەی نوێ بهێنێتە واری کارپێکردنەوە. بۆیەکا کوردیی هەرگیز لەنێو ناچێ..

<u>زمانی ئابووری</u>

ئەو هۆکارەی ڕێی لە پێش گلوبالیزمدا تەخت کردووە تاکو بتوانێ بە زوویی بتەنێتەوە و هزری خۆی بە دنیادا بڵاوبکاتەوە زمانی ئینگلیزییە، کە لەم سەردەمەدا

زمانی بازرگانی و ئابووری و ڕاگەیاندن و پۆلیتیکیشە. وەنەبێ لێرەدا مەبەستم ئەوەبێ کوردیی لەگەڵ ئینگلیزیدا بەراورد بکەم. چونکە هەر بەو چەند وشەیەی پێشوودا دیارە کە ئاسمان و ڕێسمانیان نێوانەو بەشی بەراوردی تێدا نەماوەتەوە. بەڵام دەمەوێ بە ڕاشکاوی بڵێم: پێوستە ئەو کۆمپانیا بیانیانەی کە بەنیازی سەرمایەگوزاری و بنیاتنانی پرۆژە جۆراوجۆرەکان دێنە وڵات جا تورکی بن یان فارسی یاخود سەربە هەر نەتەوەیەکی دی، گەرەکە ڕاستەوخۆ بە زمانی کوردیی مامەڵە لەتەک حکومەت و کاربەدەست و کرێکار و ئەندازیاری کورددا بکەن نەک لەڕێی زمانی دووەم و سێیەمەوە. نابێ کارێک بکەن ئێمە ناچاربببین بەزمانی ئەوان بئاخڤین. ئەوپەڕێ زەبوونییە زمانەکەمان لە سایەی دەستەڵاتی خۆماڵیدا و لەسەر ئاخی خۆمان ببێتە زمانی دووەم و خۆشمان لەم شانکورتییەدا دەستمان هەبێ.!!

چونکە لە دنیادا وەها باوە کاتێ کەسێ کۆمپانیایەک بیەوێ لە وڵاتی فەرەنسادا (بۆ نموونە) سەرمایەگوزاری بکات ئەوا ئەو پێویستی بەزمانی فەرەنسییە.. ئەگەر بییەوێ بچێتە بازاڕی میسرەوە ئەوا پێویستیی بە زمانی عارەبییە. ئەوانەشی وا لە کوردستاندا سەرمایەگوزاری دەکەن و کوردیی نازانن، سەر بەهەر نەتەوەیەکن با بێن خۆیان فێری کوردیی بکەن! با هیچ نەبێ ئەوەندە فێرببن بتوانن کارەکانی خۆیانی پێ ڕاپەڕێنن و پێی بێنە ناو جڤاکی کوردەوارییەوە. لێرەوە دەبێ حکوومەتی کوردستان ئەم پرۆسەیە بەهەند بگرێ. وەک دنیای ئازاد و مۆدرن هەنگاو بنێ و مامەڵەی لە تەکدا بکا. کاتێکیش کۆمپانیاکانی ئێمە گەشەیان سەندو وایان لێهات بتوانن لە (ئەستەمبووڵ) سەرمایەگوزاری بکەن با ئەوانیش لەوێ خۆیان فێری زمانی(تورکی) بکەن!

گەرەکە بۆ ئەم مەبەستە دەزگای تایبەتی واهەبێ؛ بتوانێ پرۆگرامی خوێندنی کوردیی وەک زمانی دووەم بۆ بیانی ئامادە بکا. گەرەکە ئەو دەزگەیە ستافی تایبەت بەخۆی لە پسپۆڕو مامۆستایانی زمان هەبێ. گەرەکە لە شارە گەورەکانی هەولێرو سلێمانی و دهۆک سەنتەرو پرۆگرامی تایبەت بەفێربوونی زمانی کوردیی بۆخەڵکی بیانی کە تەواو جیاوازە لەو پرۆگرامەی بۆ منداڵانی خۆمان ئامادەکراوە بکرێتەوە.

شتی وەها نابێت و تەواو نەگونجاوە، هەر لەبەر ئەوەی فڵانە کۆمپانیا تورکییە یان ئینگلیزییە، ئیدی کرێکارو ئەندازیاری کورد لە وڵاتی خۆیاندا ناچار بکرێن بە تورکی یان بە ئینگلیزی لەگەڵیاندا بئاخڤن. ئەمەی باسم کرد دەستوورێکەو لە هەموو دنیادا باوە.

کرێکارێکی تورک (بۆ نموونە) چلۆن دەتوانێ بێتە نێو کۆمەڵگەی کوردەوارییەوە ئەگەر بایی ئەوەندە زمانی کوردیی نەزانێ کاروباری ڕۆژانەی خۆی پێ ڕایی بکا.؟ خۆ ناکرێ هەر ئەندازیارو کرێکارێک وەرگێڕێکی بۆ دابین بکرێ!! لە هیچ وڵاتێکی دنیاشدا وەها مامەڵە لەگەڵ دەستی کاری بیانیدا ناکرێ. ناشێ وەک کەڕو لاڵ بکەونە ناو شارەکانی کوردستان. ئەگەر وەک وڵاتانی دنیا لە کوردستانیشدا هۆبەیەک بۆ ((کوردیی وەک زمانی دووەم)) بۆ ئەو کۆمپانیایانەی لە کوردستاندا کاران کرایەوە، ئەوا وێڕای ئاسانکاریی و ڕێز دانان بۆ خۆمان و مێژوومان زمانەکەشمان بە گەلانی جیهان ئاشنا دەبێ و لە قۆزاخە داخراوەکەی دەردەچێ و خۆی بەگەلانی دووریش دەناسێنێ.

ئەنجام:

ئەریٚ بە ڕاست؛ بەمەبەستی پێوەندی گرێدان لەگەڵ جەماوەرداو بۆ لەیەکدی حاڵیبوون، ڕووناکبیرو پۆلیتیکاڵ، بێجگە لە زمان چ ئامرازێکی دیکەیان بە دەستەوەیە..؟! ئەگەر لەگەڵ تێکڕای زمانانی دنیادا کە لە دەوروبەری شەش هەزاردان بەراوردی بکەین و هەڵیبسەنگێنین دەبینین زمانی کوردیی گەلێک هێژاو لەپێشە. چونکە زۆربەی هەرە زۆریان ئەوەندە نەناسراوو بیٚ دەرەتانن؛ ئێمە لەو شەش هەزارە تەنانەت ناوی سەدیشیان نازانین.!! سەیر ئەوەیە زمانەکان بە ژمارە ئەوەندە زۆرن، کەچی وەکیدی ژمارەی دەوڵەتەکانی دنیا هێشتا لە دەروبەری دووسەدایە.! لێرەشەوە دەزانین کە چەند هەزار زمان لە دوای کوردییەوە لە پێکوتەدان! کوردیی، کە بەرلە سەدەی بیستەم وەک ئەو هەزاران زمانە گومناوە دواکەوتووەی دنیا، تەنیا زمانی گفتوگۆ بووە کەچی ئەمڕۆکە لەباریدا هەیە باوەش بۆ ئەو حەمکە زاراوە نوێیانە بکاتەوە کە جیهانگیریی لێکدا لێکدا لە خۆرئاوا و باکووری زەوییەوە لەگەڵ خۆیدا بەدیاری دەیانهێنیٚ..

ئەگەر لەگەڵ زمانی عارەبیدا بەراوردی بکەین کە لەدوای سەرهەڵدانی ئیسلامەوە بە سەدان زانای کوردو فارس و نەتەوەکانی دیکەش لەخاک و پایدا بوون. ڕێزمانیان بۆ داناوە و بژاریان کردووە، لەوساشەوە پەیتا پەیتاو بەربڵاوی پێی دەنووسریٚ و زمانی فەرمیی دەوڵەت بووە. کەچی هێشتا ژمارەیەکی زۆر لە ڕووناکبیرانی ئەمڕۆی عارەب (بەتایبەتی ڕووناکبیرانی باکووری ئەفریقا) پێی ناقایلن و دەڵێن: [زمانی بیابان] وە لە عۆدەی ئەم ڕۆژگارە نویٚ و جەنجاڵە نایەت، ئەوا یەک لەباری زمانی کوردیی ڕەوشەکە تەواو پێچەوانەیە. چونکە زمانی کوردیی بە تایبەت لە دوامای سەدەی بیستەمەوە گوڕو تینێکی زۆری وەبەر هاتووەو ڕوو لە هەڵکشانە. ڕێزمانی خۆی هەیەو کۆمەڵیٚ زانای زمانزان وان لە پشتییەوەو خزمەتی دەکەن. چۆمسکی لە باسی ((زمان و زانستیی لە هۆشیاریی بیٚ بەشکراو)) دا دەڵی: ((زمان کۆمەڵە ڕستەیەکە ڕێزمان دەتوانی وەسفی بکا.. ئەو زمانەی زادەی ڕێزمان بیٚ کۆتایی نایە.. ئەو زمانەشی بزیٚ و وشەگەلی نویٚ بخاتەوە کۆتایی پیٚ نایە.))

لە خۆرهەڵاتی ناڤینیشدا گەلێک زمان هەن. کوردیی لە زیندووەکانیانە. ئەوەندە هەیە پێداویستی بە ئازادیی زیاتر هەیە، بەتایبەت لە پارچەکانی دیکە. ڕاستە نەهۆ لە باشوور، زمانی کوردیی دووچاری قەیران هاتووە. بەڵام ئەگەر بەرپرسانی ئەم ڕۆژگارە دەماخ بسووتێنن ئەوا هێشتا لەدەست دەرنەچووە.

با بەهەموو لایەک هەوڵی لەگەڵ بدەین ئاستی دانەبەزیٚ. کوردیی، بەخرۆش و ترپەو زیلەو ڕەزمی خۆی دەوڵەمندە. بەوشەو ماناو گوزارشتی وشەکانی دەوڵەمەندە. ئێوە بۆچی وا هەژارو بێدەرەتان بۆی دەڕوانن؟ هەر زمانێک موسیکی تایبەت بەخۆی دەخوڵقێنیٚ کاتیٚ وشەکانیت لە ڕستەدا ڕیزکرد. ئەو ئاهەنگ و ئاوازەی بە درێژایی هەزاران ساڵ بەکارهێنانی سازبووە، ئەنگۆ بۆ دەیشێوێنن و لەبەرچاوی دەخەن؟ کاریٚ مەکەن هێند دەستتەنگ بەدیار بکەویٚ، بەناچاریی سەربەکۆشی ئەم و ئەو زماندا بکا. دەبیٚ زمانی شیرینی کوردیی، پرۆژەی ڕاچەنین و بووژانەوەی میللەتەکەمان ڕەنگ بڕێژیٚ و بنووسێتەوە. لەگشت زمانەکانی جیهانیش بێباک بیٚ..